

kirjaamo@defmin.fi

Viite: Lausuntopyyntö, viestinne 9.2.2015 suomalaisen tiedustelulainsäädännön suuntaviivoista ja tiedonhankintalakityöryhmän mietinnöstä.
FI.PLM.2015-218; 909/40.02.00/2013.

7.4.2015

Suomalaisen tiedustelulainsäädännön suuntaviivoja: Iki ry:n lausunto

1. Johdanto

Kiitämme mahdollisuudesta osallistua lausunnollamme tämän erittäin tärkeän asian käsittelyyn.

2. Internet-käyttäjät ikuisesti – iki ry

Internet-käyttäjät ikuisesti iki ry on yleishyödyllinen yhdistys joka pyrkii edistämään viestinnän yleisiä edellytyksiä internetissä. Iki:llä on yli 24.000 jäsentä.

Iki pyrkii edistämään tarkoitustaan mm. tarjoamalla yksityishenkilöille pysyvän internet-identiteetin (ikiosoite@iki.fi) ja siihen liittyvää viestien edelleenohjausta sekä pyrkimällä edistämään mm. tietoturvan parantamista.

Iki on ollut usein ensimmäisten joukossa käytännössä edistämässä internetin tietoturvaa parantavia teknologisia ratkaisuja, ohjeita ja käytäntöjä.

Lisätietoja iki:stä ja sen toiminnasta löytyy www-osoitteesta <http://www.iki.fi> ja yhdistyksen sähköpostiosoite on iki-hallitus@iki.fi

3. Luottamus yhteiskuntaan murentuu oletettua enemmän valvonnan laajentuessa

Kansalaisten luottamus valtioon on hyvin keskeinen tekijä yhteiskunnan vakauden, taloudellisen kehityksen ja yleisen luottamustason kannalta.

Viime aikaiset tutkimukset kansalaisten luottamuksen kehityksestä indikoivat että ylenmääräisellä valvonnalla on yllättävän suuri vaikutus kansalaisten ja yhteiskunnan väliseen luottamuksen alenemiseen.

Esimerkiksi tuoreessa (3/2015) tutkimuksessa “Americans’ Privacy Strategies Post-Snowden”¹ jonka on tehnyt “Pew Research Center's Internet & American Life Project” ja josta löytyy selkeä yhteenveto arvostetun asiantuntija Bruce Schneierin blogista² todetaan, että

- 34% kansalaisista on tehnyt ainakin yhden toimenpiteen suojataksaan tietoja valtiolta,
- 25% kansalaisista on muuttanut käyttäytymistään paljon tai jonkin verran kuultuaan valvontapaljastuksia,
- 15% on rajoittanut sosiaalisen median käyttöä,
- 15% on muuttanut kännykän käyttötapojaan, ja
- monet jotka eivät ole muuttaneet käyttäytymistään perustelevat asiaa sillä, että muutos saisi heidän näyttämään epäilyttävämiltä.

Tämä on todella pelottava ja merkittävä kehityssuunta ja vakava riski kun ottaa huomioon sen kuinka keskeisessä osassa luottamus valtioon on yhteiskuntarauhan ja kansantalouden kehityksen kannalta.

Suomella on tällä hetkellä merkittävä kilpailuetu moniin muihin maihin verrattuna koska luottamus kansalaisten ja valtiollisten toimijoiden välillä on perustellusti erittäin korkea. Tämän luottamuksen romuttaminen aiheuttaisi pitkällä tähtäimellä pahaa tuhoa yhteiskunnalle.

4. ”Kohdennettu valvonta” ja tekniset leikkurit valvonnan rajaamiseksi

Yleisperiaatteena, kohdennettua tiedustelua tarvitaan joissakin tilanteissa, mutta massavalvonta ei ole hyväksyttävää. Termien epäselvyys ja rajausten estävät selkeän ratkaisun löytämistä hyväksyttävän valvonnan laajuuteen ja sen seurantaan.

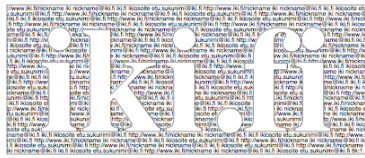
Usein valvontaa väitetään kohdistettavan ”vain rajattuun joukkoon” tai ”valvonta on kohdennettua”. Monet tapaukset maailmalla ovat kuitenkin osoittaneet, että usein valvonta lipeää tai muodostuu laajemmaksi kuin pitäisi.

Tiedustelun kohdentaminen pitäisi tapahtua selvästi ja yksinkertaisesti todennettavalla mittarilla, esim. oikeuden luvassa määrätyllä seurannan maksimilaajuudella sekä riippumattomalla ja julkisella jälkiseurannalla.

Tämän vuoksi pitäisikin vaatia, että valvontaan käytetyissä teknisissä järjestelmissä on **leikkurit**, jotka lopettavat liikenteen seurannan ja talletuksen jos se kasvaa ennalta

¹ <http://www.pewinternet.org/2015/03/16/Americans-Privacy-Strategies-Post-Snowden/> haettu 2015-04-04

² https://www.schneier.com/blog/archives/2015/03/survey_of_ameri.html haettu 2015-04-07

(esim. oikeuden päätöksessä) määrättyä rajaa suuremmaksi. Lisäksi järjestelmien pitäisi **raportoida** paljonko kohteita (henkilöitä, erilaisia osoitteita, jne.) on lopulta kerätty.

Tällöin luottamus ”kohdennettuun rajattuun valvontaan” säilyisi korkeampana, koska esim. oikeuden päättämä valvonnan laajuus toteutuisi suoraan myös teknisissä työkaluissa ja jälkeinpäin voitaisiin raportoida kuinka moneen kohteeseen valvonta oli tarkoitus kohdistaa ja moneenko valvonta kohdistui.

Esimerkiksi valvonnasta voitaisiin raportoida vaikkapa vuosittain tyyliin

”Tapaus 23: Järjestäytyneen rikollisjoukon asemyynnin selvittämiseksi saatiin oikeudelta lupa seurata korkeintaan 1.000 kohdetta, seurannassa käsiteltiin lopulta tietoja 337 kohteelta ja tallennettiin tietoja 42 kohteelta oikeusprosessia varten.”

Näin voitaisiin selkeällä mittarilla seurata kuinka suureen osaan kansalaisia valvontaa ja tietojen keräystä sekä tallennusta on milloinkin kohdistettu, ja lukeman ollessa esim. luokkaa 0.01% kansalaisista vuodessa voidaan todeta tilanteen olevan kohdallaan, mutta selvästi suuremman numeron tapauksessa voitaisiin reagoida siihen että valvonta ei todellisuudessa ollutkaan tarpeeksi kohdennettua.

5. Suomen ja Ruotsin vertailu teknologiateollisuuden toimintamahdollisuuksien osalta

Raportissa verrataan Suomen ja Ruotsin teknologiateollisuuden toimintaedellytyksiä ja todetaan että FRA-laki ei ole vaikuttanut negatiivisesti Ruotsin teknologiateollisuuteen.

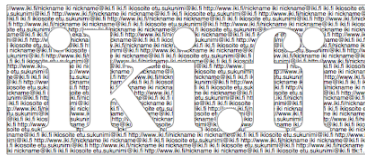
Suomi on kuitenkin selkeästi Ruotsia heikommassa asemassa varsinkin startupprien (mistä suuret teknologiayritykset alkavat) suhteen, esimerkiksi pääomien saatavuuden ja työlainsäädännön vuoksi. On tärkeää, ettei Suomen asemaa heikennetä entisestään esim. epäsuosittua valvontaa lisäämällä suomessakin.

FRA-laki tuli Ruotsissa voimaan 2009, jolloin asiaan kiinnittivät huomiota vain aktiivisimmat tietoturva-asiantuntijat. Raportissa käytetyt Ruotsi-tilastot loppuvat jo 2012. Kesällä 2013 alkaneiden Snowden-paljastusten jälkeen aihepiiri on noussut yleiseen tietoisuuteen ja koko kansan keskusteluun, joten nyt vaikutus olisi paljon suurempi kuin aikaisemmin.

6. ”Rajat ylittävä liikenne” sisältää valtaosan myös suomalaisten välisestä kommunikaatiosta

Monissa muissakin maissa vastaavissa yhteyksissä käytetään ajatusta ”vakoilemme vain muita, emme omia kansalaisiamme”. Tämä ei kuitenkaan ole kovin järkevä peruste valvonnan kohdistamiseen.

Internetissä liikenne liikkuu merkittävästi maiden rajojen yli. Esimerkiksi kun suomalainen kommunikoi facebook.com:in tai muun vastaavan palvelun kautta, siirtyy tieto maan rajojen läpi ulos ja sisään.

Myös moni muu kommunikaation muoto, kuten sähköposti tai internet-puhelut voivat kiertää verkon tilanteen mukaan eri reittejä ja usein eri maiden kautta odottamattomilla tavoilla.

7. Tuemme Liikenne- ja viestintäviraston eriävää mielipidettä

Raportin liitteessä 3 oleva Liikenne- ja viestintäviraston eriävä mielipide nostaa esille useita muita keskeisiä ongelmakohtia selkeästi perusteltuina. Emme toista näitä vaan tuemme kyseistä Liikenne- ja viestintäviraston eriävää mielipidettä ja pidämme sitä erittäin hyvin harkittuna ja perusteltuna.